

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2010 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Gonera (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt (sprawozdawca)

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z odwołania R. S.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego

z udziałem zainteresowanego: P. Ż.

o ubezpieczenie społeczne rolników,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 stycznia 2010 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od postanowienia Sądu Apelacyjnego [...]

z dnia 24 lutego 2009 r.,

**uchyła zaskarżone postanowienie i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 29 czerwca 2007 r. oddalił odwołania R. S. od decyzji Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziału Regionalnego w B.: 1) z dnia 24 stycznia 2007 r., wydanej w stosunku do A. S., w której organ rentowy uchylił na podstawie art. 154 § 1 w związku z art. 154 § 2 k.p.a. decyzję z dnia 22 maja 2006 r. stwierdzającą ustanie ubezpieczenia społecznego rolników w stosunku do R. S. od

1 kwietnia 1999 r. do 20 sierpnia 2003 r., 2) z dnia 2 marca 2007 r., wydaną w stosunku do P. Ź., w której organ rentowy, na podstawie art. 156 § 1 w związku z art. 157 § 1 i 2 k.p.a., stwierdził nieważność decyzji z dnia 28 lutego 2006 r. o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników R. S. – jako domownika rolnika – od 1 kwietnia 1999 r. do 20 sierpnia 2003 r., 3) z dnia 20 marca 2007 r., wydanej w stosunku do P. Ź. i P. S., z powołaniem się na art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2008 r. Nr 50, poz. 291 ze zm.) w związku z art. 83 ust. 6 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.) i art. 477⁹ § 2 k.p.c., uchylającej decyzję z dnia 24 stycznia 2007 r. stwierdzającą nieważność decyzji z dnia 22 maja 2006 r., stwierdzającej nieważność decyzji z dnia 28 lutego 2006 r. – wobec uznania odwołania od decyzji z dnia 24 stycznia 2007 r. za zasadne, 4) z dnia 20 marca 2007 r., wydanej w stosunku do P. S., z powołaniem się na art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 83 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 477⁹ § 2 k.p.c., uchylającej decyzję z dnia 28 listopada 2006 r., uchylającą decyzję z dnia 28 lutego 2006 r., stwierdzającą ustanie ubezpieczenia społecznego rolników P. S. od 21 sierpnia 2003 r. do 17 października 2004 r. – wobec uznania odwołania od decyzji z dnia 28 listopada 2006 r. za zasadne, 5) z dnia 20 marca 2007 r., wydanej w stosunku do P. S., z powołaniem się na art. 52 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników w związku z art. 83 ust. 6 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i art. 477⁹ § 2 k.p.c., uchylającej decyzję z dnia 28 lutego 2006 r. o ustaniu ubezpieczenia społecznego rolników R. S. od 21 sierpnia 2003 r. do 17 października 2004 r.

W odwołaniu od decyzji ad 1) ubezpieczony zarzucił jej nieważność, gdyż nie została ona skierowana do niego, a ponadto na podstawie uchylonych tą decyzją decyzji ubezpieczony nabył prawo do ubezpieczenia społecznego rolników. Przy czym Sąd Okręgowy stwierdził, że istnieją wątpliwości czy odwołanie to nie dotyczy decyzji z dnia 24 stycznia 2007 r. wydanej w stosunku do P. Ź., w której organ rentowy uchylił na podstawie art. 154 § 1 w związku z art. 154 § 2 k.p.a. decyzję z dnia 22 maja 2006 r. stwierdzającą ustanie ubezpieczenia społecznego rolników R. S. od dnia 18 października 2004 r. W odwołaniu od decyzji ad 2) podniesiono, że

stwierdzono nieważność decyzji, która nie była decyzją ostateczną. W odwołaniu od decyzji ad 3) skarżący wskazał, że nie oznaczono w niej sygnatury. W odwołaniu od decyzji ad 4) ubezpieczony stwierdził, że zawieszenie postępowania nie ma żadnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, a ponadto wydał ją niewłaściwy organ – Oddział Regionalny w B., zamiast Placówki Terenowej w W. W odwołaniu od decyzji ad 5) podniesiono, że w związku z jej treścią R. S. jest nadal ubezpieczony na podstawie decyzji wydanej w stosunku do osoby zmarłej. We wszystkich tych odwołaniach skarżący domagał się uchylenia zaskarżonych decyzji.

Sąd Okręgowy uznał odwołania od powyższych decyzji za nieuzasadnione, bowiem wszystkie one (poza decyzją ad 2) wydane zostały na żądanie R. S. Decyzja ad 1) była zgodna z prawem, bowiem na podstawie niej ani ubezpieczony, ani A. S. nie nabyli żadnych praw, ani też ich nie utracili. Co do decyzji ad 2) Sąd stwierdził, że - wbrew zarzutom odwołania - jest ona ostateczna, bowiem nie zostało wniesione od niej odwołanie. Decyzja ad 3) wydana została dlatego, że uchylona w niej decyzja była wydana z rażącym naruszeniem prawa, a brak oznaczenia sygnatury w tej decyzji jej nie dyskwalifikuje. Natomiast decyzja ad 4) została wydana dlatego, że uchylona nią decyzja zapadła pomimo braku prawomocnego rozstrzygnięcia w sprawie toczącej się przed sądem a dotyczącego decyzji z dnia 28 lutego 2006 r. Również decyzja ad 5) jest prawidłowa, bowiem uchyliła decyzję wydaną z rażącym uchybieniem prawa.

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych – w wyniku apelacji ubezpieczonego - postanowieniem z dnia 24 lutego 2009 r. uchylił wyrok Sądu pierwszej instancji i umorzył postępowanie.

W pisemnych motywach rozstrzygnięcia Sąd ten stwierdził, że, po pierwsze, zaskarżenie określonej decyzji do sądu pracy i ubezpieczeń społecznych nie stoi na przeszkodzie temu, aby organ rentowy wydał decyzję uwzględniającą w całości lub w części żądanie odwołującego się (art. 477¹³ k.p.c.). Po drugie, żądanie uchylenia decyzji organu rentowego przez ten sąd nie znajduje oparcia w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego. W niniejszej sprawie istota sporu sprowadza się do rozstrzygnięcia kwestii podlegania R. S. ubezpieczeniu społecznemu rolników od 1 kwietnia 1999 r. do 20 sierpnia 2003 r., jako domownika u A. S., od 21 sierpnia

2003 r. do 17 kwietnia 2004 r., jako domownika u nieżyjącej obecnie W. S., od 18 października 2004 r. - u P. Ż. Ponadto organ rentowy w dniu 20 lipca 2007 r. wydał decyzję niezawierającą już żadnych wad formalnych w kwestii ustania ubezpieczenia społecznego rolników P. S. w wyżej wskazanych okresach, która również została zaskarżona. Rozpatrzenie tego odwołania pozwoli na merytoryczne rozstrzygnięcie sporu. Biorąc zatem także pod uwagę zasady ekonomii procesowej, Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. w związku z art. 355 k.p.c. orzekł jak w sentencji.

W skardze kasacyjnej od powyższego postanowienia, opartej na drugiej podstawie kasacyjnej, ubezpieczony, powołując się na przepis art. 379 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. zarzucił nieważność postępowania apelacyjnego, z tego powodu że pozwana Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie miała organu powołanego do jej reprezentowania przed Sądem drugiej instancji. Skarżący uzasadnił ten zarzut tym, że na początku postępowania pozwany organ rentowy reprezentował Oddział Regionalny Kasy w B., który występował „imieniem podległej mu Placówki Terenowej w W”. Z początkiem roku 2008 r. Oddział ten został zlikwidowany i w jego miejscu pozostała jedynie Placówka Terenowa w B., która powiadamiana była o terminach rozpraw w postępowaniu apelacyjnym. Nie był o nich natomiast powiadamiany Oddział Regionalny w K., któremu podlega teraz Placówka Terenowa w W. Ponadto nieważność postępowania polegać ma także na tym, że w charakterze pełnomocnika procesowego organu rentowego w postępowaniu apelacyjnym występował pełnomocnik, który tym pełnomocnikiem nie mógł być, bowiem - wobec zlikwidowania Oddziału Regionalnego w B. - przed Sądem Apelacyjnym nie mógł występować przedstawiciel Placówki Terenowej w B. Zdolność sądową ma jedynie oddział regionalny KRUS, a nie jego placówka terenowa, gdyż stosownie do § 28 pkt 3 ust. 13 Regulaminu organizacyjnego KRUS do wyłącznych uprawnień oddziału należy reprezentowanie Kasy w postępowaniu sądowym w sprawie z odwołań od jej decyzji. Oddział Regionalny w B. przestał istnieć w dniu 6 września 2007 r., przekształcony został w Placówkę Terenową w B., podległą Oddziałowi Regionalnemu w C.

Kolejny zarzut skargi dotyczy naruszenia art. 383 § 3 k.p.c. w związku z art. 355 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 316 § 1 k.p.c. w

związku z art. 382 k.p.c. - poprzez niesłuszne przyjęcie, że zachodzi w niniejszej sprawie podstawa do umorzenia postępowania, albowiem wydanie wyroku było niedopuszczalne, przy braku jakiegokolwiek uzasadnienia tego stanowiska. Ponadto, skoro Sąd drugiej instancji uznał, że apelacja jest nieuzasadniona, to nie mógł uchylić wyroku Sądu pierwszej instancji i umorzyć postępowania, bowiem popadł w swojej argumentacji we wzajemną sprzeczność. Skarżący zarzucił też naruszenie art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. - poprzez wydanie wyroku wbrew stanowi rzeczy istniejącemu w chwili zamknięcia rozprawy, „z którego wynikały zasadności odwołań” od wydanych decyzji, a mianowicie (dosłowny cytat) „podnoszenie przez niego niedopuszczalności prawnej stosowania przez pozwanego w trakcie toczenia się postępowania przed Sądem Okręgowym przepisu art. 477⁹ § 2 k.p.c., wydanie dwóch zaskarżonych decyzji sprzecznie z art. 107 § 1 k.p.a., gdyż te nie zawierały sygnatury sprawy oraz w dwóch przypadkach po wydaniu decyzji przez pozwanego, mimo złożenia od nich odwołań przez pozwanego, działające przez obecnego pełnomocnika do dziś nie nadali biegu sprawie”.

Skarżący powołał się także na zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. - poprzez dokonanie oceny wiarygodności i mocy dowodowej bez wszechstronnego rozważenia zebranego materiału.

Z tych względów skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia, zniesienia postępowania przez Sądem Apelacyjnym i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W pierwszej kolejności rozważeniu podlega najdalej idący zarzut nieważności postępowania. W istocie zarzut ten sprowadza się do tego, że w postępowaniu apelacyjnym strona pozwana nie miała organu powołanego do jej reprezentowania oraz że pełnomocnik strony pozwanej nie był należycie umocowany (art. 379 pkt 2 k.p.c.).

Zarzut ten nie ma usprawiedliwionych podstaw. Umknęło uwadze skarżącego, że za stronę pozwaną w niniejszym postępowaniu Sąd Apelacyjny uznał Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - a nie jednostkę organizacyjną Kasy, co wynika wprost z treści wyroku. W postępowaniu w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych kwalifikację strony i zdolność sądową - stosownie do art. 477¹¹ § 1 k.p.c. w związku z art. 460 § 1 k.p.c. - mają organy rentowe. Oddział regionalny Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie jest organem rentowym. Organem tym i podmiotem zdolności procesowej został ustanowiony (w art. 476 § 4 k.p.c.) Prezes Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego i takie jego usytuowanie w systemie ubezpieczenia społecznego rolników, realizowanego zgodnie z art. 2. ust. 1 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników przez Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, wynika z posiadania wyróżniającej podmiot będący organem rentowym właściwości do wydawania decyzji w wymienionych w art. 476 § 2 k.p.c. w sprawach ubezpieczeń społecznych. To nie jednostki organizacyjne Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, lecz - jak stanowi art. 36 ust. 1 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników - jej Prezes, będący centralnym organem administracji rządowej (art. 2 ust. 2 tej ustawy), wydaje w zasadzie wszystkie decyzje w sprawach podlegania ubezpieczeniu oraz ustania ubezpieczenia, a także odnośnie do wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenie, ustalenia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia i ich indywidualnego wymiaru, zawieszenia prawa do świadczeń, zwrotu nienależnie pobranych świadczeń itp. oraz - w sprawach spornych - wymierzania i pobierania składek na ubezpieczenie zdrowotne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., II UK 336/07, LEX nr 497699). Zatem twierdzenie skargi, że w postępowaniu przed Sądem Apelacyjnym „pозwana Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nie miała organu powołanego do jej reprezentowania” jest całkowicie chybione.

Odnosząc się natomiast do zarzutu nienależytej reprezentacji pozwanego, wskazać należy, że zgodnie z art. 36 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników, od decyzji w sprawach, o których mowa w art. 36 ust. 1, a także w przypadku niewydania decyzji, przysługuje odwołanie do sądu w terminach i na zasadach określonych w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego o

postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych. Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników nie określa jednoznacznie, kto (jaka jednostka organizacyjna Kasy) reprezentuje Prezesa KRUS w postępowaniu sądowym. Kwestię tę reguluje art. 67 § 1 k.p.c., zgodnie z którym osoby prawne, inne jednostki organizacyjne oraz organizacje społeczne mające zdolność sądową dokonują czynności procesowych przez swoje organy albo przez osoby uprawnione do działania w ich imieniu. O tym, kto może działać w imieniu Prezesa KRUS jako pozwanego organu rentowego w procesie cywilnym (w postępowaniu odrębnym w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych), decydują przede wszystkim przepisy ustrojowe - czyli ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników, regulująca organizację Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego, oraz akty wykonawcze do tej ustawy.

Ustawa o ubezpieczeniu społecznym rolników w art. 61 stanowi jedynie, że w ramach KRUS wyodrębnia się: 1) centralę, 2) oddziały regionalne, 3) placówki terenowe oraz 4) inne jednostki organizacyjne, a Minister właściwy do spraw rozwoju wsi, w drodze zarządzenia, po zasięgnięciu opinii Rady Rolników, nadaje Kasie statut, określając w nim wewnętrzną organizację Kasy. Aktualnie Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego działa na podstawie statutu, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 10 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 maja 2008 r. w sprawie nadania statutu Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (Dziennik Urzędowy MRiRW Nr 10 poz. 12) oraz regulaminu organizacyjnego, nadanego zarządzeniem nr 134 Prezesa KRUS z dnia 13 sierpnia 2008 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (regulamin dostępny na stronach internetowych KRUS www.krus.gov.pl). Akty te weszły w życie w trakcie postępowania apelacyjnego. Uprzednio zaś obowiązywało zarządzenie Ministra Polityki Społecznej z dnia 26 lipca 2005 r. w sprawie nadania statutu Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (Dziennik Urzędowy MPS Nr 1, poz. 1), a następnie zarządzenie nr 27 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 5 września 2007 r. w sprawie nadania statutu Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (Dziennik Urzędowy MRiRW Nr 25, poz. 36 ze zm.). Na podstawie tego ostatniego zarządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi zostały wydane zarządzenie nr 133 Prezesa Kasy

Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego z dnia 13 listopada 2007 r. oraz zarządzenie Prezesa Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego nr 175 z dnia 13 grudnia 2007 r., obydwie - w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (również dostępne na stronach internetowych KRUS www.krus.gov.pl).

Każdy kolejny statut Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego - poczynając od zarządzenia Ministra Polityki Społecznej z dnia 26 lipca 2005 r. - przewidywał i przewiduje (w kolejnych wersjach § 2), że Prezes Kasy kieruje Kasą przy pomocy - między innymi - dyrektorów oddziałów regionalnych oraz kierowników placówek terenowych. Z kolei zadania, sposób tworzenia, zakres działania oraz terytorialny zasięg działania, strukturę oddziału regionalnego i podległych mu placówek terenowych regulował i reguluje obecnie § 5 statutu.

Według § 5 statutu stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra Polityki Społecznej z 26 lipca 2005 r., jednostkami organizacyjnymi KRUS powołanymi do bezpośredniej realizacji zadań z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników były oddziały regionalne i podległe im placówki terenowe. Prezes KRUS tworzył, przekształcał i likwidował oddziały regionalne i placówki terenowe oraz określał ich zakres działania i terytorialny zasięg działania. Zakres działania oraz terytorialny zasięg działania każdego oddziału regionalnego i każdej placówki terenowej Prezes Kasy określał w zarządzeniu o utworzeniu oddziału lub placówki. Strukturę oddziału regionalnego i podległych mu placówek terenowych Prezes Kasy określał indywidualnie dla każdego oddziału regionalnego w regulaminie organizacyjnym oddziału.

Z kolei § 5 statutu stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 5 września 2007 r. stanowił, że oddziały regionalne oraz podlegające im placówki terenowe są jednostkami organizacyjnymi Kasy służącymi do bezpośredniej realizacji zadań z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników oraz innych zadań powierzonych Kasie do realizacji na podstawie odrębnych przepisów (ust. 1). Oddziały regionalne obejmują swoim zasięgiem działania obszar poszczególnych województw (ust. 2). Siedzibami oddziałów regionalnych są miasta będące siedzibą wojewody z wyjątkiem oddziałów regionalnych obejmujących swoim zasięgiem działania obszary województw śląskiego, lubuskiego i

zachodniopomorskiego (ust. 3). Prezes Kasy tworzy, przekształca i znosi oddziały regionalne i placówki terenowe w drodze zarządzenia (ust. 4). Organizację wewnętrzną oraz szczegółowy zakres zadań poszczególnych oddziałów regionalnych i placówek terenowych, a także terytorialny zasięg działania poszczególnych placówek terenowych obejmujący obszar jednej lub większej liczby gmin, Prezes Kasy określa w drodze zarządzenia (ust. 5). Jednocześnie § 5 ust. 6 statutu przewidywał, że Prezes Kasy może powierzyć wykonywanie niektórych zadań, o których mowa w ust. 1, oddziałowi regionalnemu lub placówce terenowej bez względu na ich właściwość terytorialną. Oznaczało to, że placówka terenowa, w której obszarze właściwości znajdowało się gospodarstwo rolne albo miał miejsce zamieszkania lub miejsce pobytu jego posiadacz, wcale nie musiała - zgodnie ze swoją właściwością terytorialną - ani wydać w imieniu Prezesa KRUS decyzji, ani reprezentować go w postępowaniu sądowym, ponieważ Prezes zawsze mógł powierzyć innej placówce terenowej pewne zadania, nawet poza jej właściwością terytorialną.

Wreszcie, § 5 statutu stanowiącego załącznik do zarządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z 30 maja 2008 r. przewiduje, że oddziały regionalne oraz podlegające im placówki terenowe są jednostkami organizacyjnymi Kasy służącymi do bezpośredniej realizacji zadań z zakresu ubezpieczenia społecznego rolników oraz innych zadań powierzonych Kasie do realizacji na podstawie odrębnych przepisów (ust. 1). Oddziały regionalne obejmują swoim zasięgiem działania obszar poszczególnych województw (ust. 2). Siedzibami oddziałów regionalnych są miasta będące siedzibą wojewody z wyjątkiem oddziałów regionalnych obejmujących swoim zasięgiem działania obszar województw zachodniopomorskiego, śląskiego i lubuskiego (ust. 3). Prezes Kasy tworzy, przekształca i znosi oddziały regionalne i placówki terenowe, w drodze zarządzenia, po zasięgnięciu opinii Rady Ubezpieczenia Społecznego Rolników (ust. 4). Prezes Kasy określa, w drodze zarządzenia, organizację wewnętrzną oraz szczegółowy zakres zadań oddziałów regionalnych i placówek terenowych, a także terytorialny zasięg działania placówek terenowych obejmujących obszar jednej lub większej liczby gmin (ust. 5). Prezes Kasy określa, w regulaminie organizacyjnym oddziału, strukturę organizacyjną oddziału regionalnego i podległych mu placówek terenowych (ust. 6). Także w

obowiązującym statucie przewidziano, w § 5 ust. 7, że Prezes Kasy może powierzyć wykonywanie niektórych zadań, o których mowa w ust. 1, oddziałowi regionalnemu lub placówce terenowej bez względu na jej właściwość terytorialną. W regulaminie organizacyjnym Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stanowiącym załącznik do zarządzenia nr 133 Prezesa KRUS z 13 listopada 2007 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Kasie stwierdzono, między innymi, że Kasą kieruje Prezes przy pomocy - między innymi - dyrektorów oddziałów regionalnych i kierowników placówek terenowych, którzy są odpowiedzialni wobec Prezesa za całość spraw objętych ich zakresem działania (§ 5). Do kompetencji Prezesa należą w szczególności: podejmowanie decyzji w sprawach - między innymi - ustalania obowiązku ubezpieczenia, obejmowania i wyłączenia z ubezpieczenia społecznego rolników oraz udzielanie pełnomocnictw lub upoważnień do działania w jego imieniu (§ 6). Do zadań oddziału regionalnego należy w szczególności reprezentowanie Kasy w postępowaniu sądowym dotyczącym odwołań od wydawanych decyzji (§ 24 ust. 3 pkt 11). Prezes Kasy może powierzyć niektórym placówkom terenowym wykonywanie zadań przypisanych oddziałom regionalnym, w placówkach tych zadania poszczególnych komórek określa § 24 (§ 26 ust. 6). Analogiczne regulacje dotyczące kompetencji Prezesa Kasy oraz zadań oddziałów regionalnych i placówek terenowych zawierał regulamin organizacyjny Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stanowiący załącznik do zarządzenia nr 175 Prezesa KRUS z 13 grudnia 2007 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Kasie. Także ten regulamin przewidywał, że do zadań oddziału regionalnego należy, między innymi, reprezentowanie Kasy w postępowaniu sądowym dotyczącym odwołań od wydawanych decyzji (§ 24 ust. 3 pkt 11) oraz że Prezes Kasy może powierzyć niektórym placówkom terenowym wykonywanie zadań przypisanych oddziałom regionalnym, w szczególności w zakresie określonym w § 24, czyli także w zakresie reprezentowania go w postępowaniu sądowym (§ 26 ust. 6). Zmiany w treści regulaminu nastąpiły dopiero w związku z wprowadzeniem regulaminu organizacyjnego Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 134 Prezesa KRUS z 13 sierpnia 2008 r. w sprawie nadania regulaminu organizacyjnego Kasie, w którym przewidziano, że do kompetencji Prezesa Kasy

należy w szczególności udzielanie pełnomocnictw i upoważnień do działania w jego imieniu, w tym do wydawania decyzji w zakresie ubezpieczenia społecznego rolników (§ 6 ust. 2), do podstawowych zadań oddziału regionalnego należy, między innymi, reprezentowanie Kasy w postępowaniu sądowym dotyczącym odwołań od decyzji wydawanych przez Prezesa (§ 28 ust. 3 pkt 11) oraz że pracownicy placówek terenowych wydają decyzje w ramach imiennych upoważnień udzielonych im przez Prezesa (§ 30 ust. 6), nie przewidziano natomiast ogólnej możliwości powierzenia przez Prezesa niektórym placówkom terenowym wykonywania zadań przypisanych oddziałom regionalnym. Jednakże należy mieć na uwadze treść § 2 ust. 1 zarządzenia nr 64 Prezesa KRUS z dnia 6 września 2007 r. w sprawie zmiany struktury organizacyjnej Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (przekształcającego, między innymi, Oddział Regionalny w B. w Placówkę Terenową w B.), z której wynika, że placówki terenowe wymienione w § 1 ust. 2 (w tym Placówka Terenowa w B.) realizują zadania, jakie realizowały będąc oddziałami regionalnymi. Na podstawie tego przepisu Prezes KRUS powierzył Placówce Terenowej w B. zadania, które dotąd wykonywał Oddział Regionalny w B., a więc powierzył tej Placówce reprezentowanie Kasy w postępowaniach sądowych dotyczących odwołań od decyzji wydawanych przez Prezesa. Z przytoczonych powyżej przepisów (ustawy, statutów i regulaminów oraz ostatnio przywołanego zarządzenia nr 64) wynika domniemanie prawidłowej reprezentacji Prezesa KRUS w postępowaniu sądowym, jeżeli w sprawie występuje (działa) istniejący oddział regionalny a następnie istniejąca placówka terenowa wymieniona w § 1 ust. 2 zarządzenia nr 64 z dnia 6 września 2007 r., a więc jednostka organizacyjna powstała w wyniku przekształcenia oddziału regionalnego w placówkę terenową. Zatem pracownicy tej placówki - działając na podstawie pełnomocnictwa procesowego udzielonego im w granicach art. 91 k.p.c. przez jej kierownika - byli należycie ustanowieni.

Odnosząc się do pozostałych zarzutów wskazać przede wszystkim należy, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych postępowanie sądowe nie stanowi prostej kontynuacji postępowania administracyjnego, bowiem tylko w wyjątkowych wypadkach kontrola sądowa decyzji organu rentowego przeprowadzana jest przez pryzmat przepisów Kodeksu postępowania

administracyjnego. Zasadę posiłkowego stosowania Kodeksu postępowania administracyjnego w postępowaniu z zakresu ubezpieczeń społecznych wyrażono w art. 180 k.p.a. Zgodnie z art. 180 § 1 k.p.a. w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych stosuje się przepisy Kodeksu, chyba że przepisy dotyczące ubezpieczeń ustalają odmienne zasady postępowania w tych sprawach. Jak stanowi art. 181 k.p.a., organy odwoławcze właściwe w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych określają przepisy odrębne; do postępowania przed tymi organami stosuje się odpowiednio przepis art. 180 § 1 k.p.a. Treść tego przepisu z jednej strony oznacza przyznanie pierwszeństwa w sprawach z ubezpieczeń społecznych przepisom szczególnym, z drugiej zaś wskazuje, że postępowanie odwoławcze toczy się, poprzez zastosowanie art. 83 ust. 2. ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, na zasadach i w trybie określonym w Kodeksie postępowania cywilnego. Jednoznacznie zatem wynika z przytoczonych regulacji, że w wymienionych sprawach pierwszeństwo w zastosowaniu mają przepisy szczególne, natomiast przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego stosuje się wtedy, gdy określonej kwestii nie normują przepisy szczególne.

Przepis art. 1 k.p.c. zawiera definicję sprawy cywilnej, która jest sprawą wynikającą ze stosunków z zakresu prawa cywilnego, rodzinnego i opiekuńczego oraz z prawa pracy. W rozumieniu tego przepisu (formalnoprawnym znaczeniu) sprawami cywilnymi są również sprawy z zakresu ubezpieczeń społecznych, a więc sprawy, w których wniesiono odwołanie od decyzji organów rentowych (art. 477⁹ k.p.c.), do których przepisy Kodeksu postępowania cywilnego stosuje się z mocy ustaw szczególnych. Od momentu wniesienia odwołania do sądu rozpoznawana sprawa staje się sprawą cywilną, podlegającą rozstrzygnięciu wedle reguł właściwych dla tej kategorii. Odwołanie pełni rolę pozwu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 1998 r., II UKN 105/98, OSNAPiUS 1999, nr 16, poz. 529 oraz postanowienie z dnia 29 maja 2006 r. I UK 314/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 173). Jego zasadność ocenia się zatem na podstawie właściwych przepisów prawa materialnego. Postępowanie sądowe, w tym w sprawach z zakresu prawa ubezpieczeń społecznych, skupia się zatem na wadach wynikających z naruszenia prawa materialnego, a kwestia wad decyzji administracyjnych spowodowanych naruszeniem przepisów postępowania

administracyjnego, pozostaje w zasadzie poza przedmiotem tego postępowania. Z utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że sąd ubezpieczeń społecznych - jako sąd powszechny - może i powinien dostrzegać jedynie takie wady formalne decyzji administracyjnej, które decyzję tę dyskwalifikują w stopniu odbierającym jej cechy aktu administracyjnego (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1980 r., III CZP 43/80, OSNCP 1981 nr 8, poz. 142, z dnia 27 listopada 1984 r., III CZP 70/84, OSNCP 1985 nr 8, poz. 108 oraz z dnia 21 września 1984 r., III CZP 53/84, OSNCP 1985 nr 5-6, poz. 65), jako przedmiotu odwołania. Stwierdzenie takiej wady następuje jednak tylko dla celów postępowania cywilnego i ze skutkami dla tego tylko postępowania. Podzielając to stanowisko, jak i pogląd wyrażony w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2002 r., II UKN 356/01 (OSNAPiUS 2004 nr 3, poz. 52), wskazać należy, że w wypadkach innych wad, wymienionych w art. 156 § 1 k.p.a. i w przepisach, do których odsyła art. 156 § 1 pkt 7 k.p.a., konieczne jest wszczęcie odpowiedniego postępowania administracyjnego w celu stwierdzenia nieważności decyzji i wyeliminowania jej z obrotu prawnego. Zgodnie z poglądem wyrażonym w przywołanym postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2002 r., będącym wyrazem ugruntowanego już stanowiska w doktrynie i orzecznictwie, instytucja stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej nie mieści się w pojęciu „odwołania” i nie podlega normie art. 83 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Naruszenie przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego nie stanowi przesłanki wzruszenia decyzji przez sąd pracy i ubezpieczeń społecznych, więc także w tym aspekcie przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego nie są przez ten sąd stosowane. W związku z tym jest oczywiste, że wśród przewidzianych w art. 477⁹ § 3 k.p.c., art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. i art. 477¹⁴ k.p.c. sposobów rozpoznania odwołania przez sąd nie przewidziano stwierdzenia nieważności decyzji organu rentowego, nawet przy odpowiednim stosowaniu art. 180 § 1 k.p.a. Postępowanie toczące się w trybie art. 158 k.p.a. jest jednym z trybów pozaodwoławczych; nie jest kontynuacją rozpoznawania sprawy będącej przedmiotem decyzji administracyjnej, lecz sprawą „w przedmiocie stwierdzenia nieważności” tej decyzji, które - z mocy art. 16 § 1 zdanie drugie k.p.a. - może nastąpić tylko w przypadkach przewidzianych w tym Kodeksie lub w ustawach szczególnych. Postępowanie w sprawie stwierdzenia nieważności decyzji

administracyjnej jest więc samodzielny postępowań administracyjnym ograniczającym się do ustalenia, czy decyzja dotknięta jest jedną z wad wymienionych w art. 156 § 1 pkt 1-7 k.p.a. Rozstrzygnięcie kończące to postępowanie następuje w drodze decyzji (art. 158 § 1 k.p.a.) podejmowanej przez organ administracji publicznej (art. 156 § 1 k.p.a.), toteż orzekanie w tej kwestii przez sąd powszechny byłoby naruszeniem kompetencji właściwego organu administracji publicznej. Natomiast decyzja organu rentowego o tyle ma znaczenie, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot żądania (sporu) jest określony treścią tej decyzji (tak: Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNAPiUS 2002 nr 5, poz.121, w postanowieniu z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601).

Odwołania od wskazanych na wstępie decyzji zawierały zarzuty dotyczące wad decyzji administracyjnych i powoływały się bądź na naruszenie art. 107 § 1 k.p.a., bądź na nieważność decyzji, natomiast nie podnosiły zarzutów merytorycznych w kwestii podlegania R. S. ubezpieczeniu społecznemu rolników. Tylko w kontekście tych zarzutów należało dokonać oceny zasadności tych odwołań. Błędnie natomiast przyjął Sąd Apelacyjny, iż żądanie uchylecia powyższych decyzji, nieznajdujące oparcia w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego oraz wydanie ostatecznie przez organ rentowy w dniu 20 lipca 2007 r. decyzji, niezawierającej już żadnych wad formalnych, w kwestii ustania ubezpieczenia społecznego rolników R. S. od 1 kwietnia 1999 r. do 20 sierpnia 2003 r., jako domownika A. S., od 21 sierpnia 2003 r. do 17 kwietnia 2004 r., jako domownika nieżyjącej obecnie W. S., od 18 października 2004 r., jako domownika P. Ż., stanowi podstawę do umorzenia postępowania. W niniejszej sprawie nie miał także zastosowania przepis art. 477¹³ k.p.c., gdyż przed rozstrzygnięciem sprawy przez Sąd nie nastąpiła zmiana przez organ zaskarżonej decyzji – przez wydanie decyzji uwzględniającej w całości lub części żądanie strony. Taką decyzją nie jest przecież decyzja z dnia 20 lipca 2007 r. W tym zakresie uzasadniony jest zatem zarzut naruszenia art. 386 § 3 k.p.c. w związku z art. 355 § 1 k.p.c.

Natomiast zupełnie natomiast niezrozumiały jest – w kontekście jego uzasadnienia - zarzut naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 361 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c. - poprzez wydanie wyroku wbrew stanowi rzeczy

istniejącemu w chwili zamknięcia rozprawy. Z kolei zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. jest niedopuszczalny w postępowaniu kasacyjnym. Naruszenie tego przepisu nie mieści się we wskazanych w przepisie art. 398³ § 1 k.p.c. podstawach kasacyjnych. Zgodnie bowiem z § 3 tego przepisu podstawą skargi kasacyjnej nie mogą być zarzuty dotyczące ustalenia faktów lub oceny dowodów (por. uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 września 2005 r., III CSK 13/05, OSNC 2006 nr 4, poz. 76). Art. 398³ § 3 k.p.c. wprawdzie nie wskazuje *expressis verbis* konkretnych przepisów, których naruszenie, w związku z ustalaniem faktów i przeprowadzaniem oceny dowodów, nie może być przedmiotem zarzutów wypełniających drugą podstawę kasacyjną, nie ulega jednak wątpliwości, że obejmuje on art. 233 k.p.c. Wszakże ten właśnie przepis określa kryteria oceny wiarygodności i mocy dowodów (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2006 r., V CSK 11/06, LEX nr 230204).

Mając na uwadze powyższe Sąd Najwyższy na mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania kasacyjnego rozstrzygnięto po myśli art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c.